

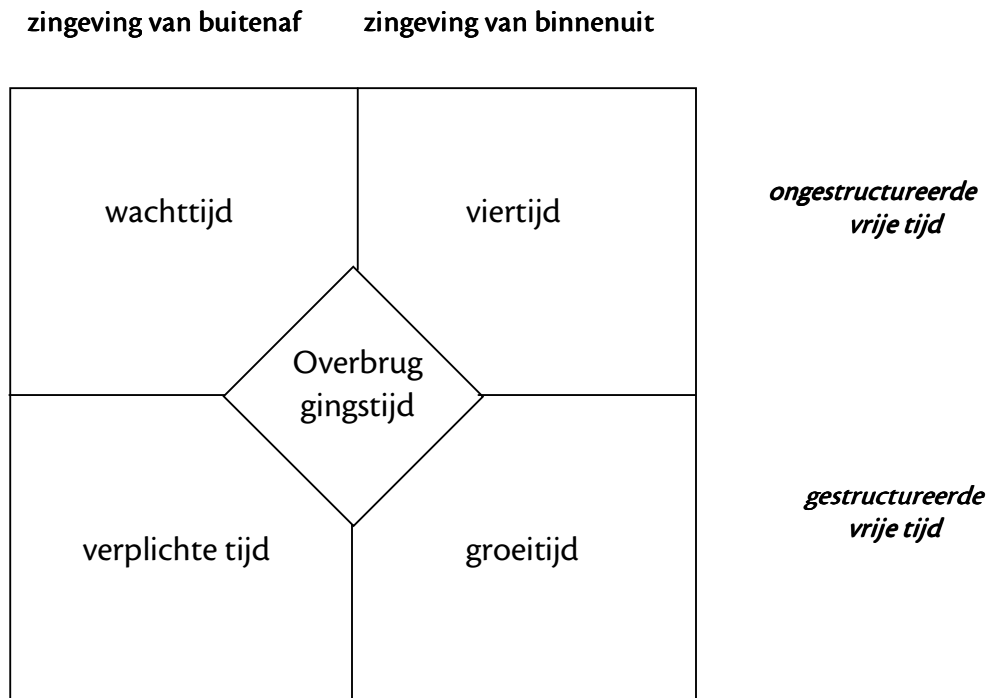
VDS visie op vrije tijd

Bert Breugelmans, Liesbeth De Keersmaecker, Kwinten Fort, Bart Straetman, Jo Van den Bossche, Dries Van Maele, Ilse Van Moer – juni 2008

Vrije tijd

Onder vrije tijd verstaan we ruim genomen die **tijd die kinderen niet op school doorbrengen**. Er is een zekere vergelijking te maken met de volwassen beleving van tijd. De tijd die we niet besteden aan werken is vrije tijd. Volwassenen ervaren dit als vrije tijd omdat ze, in principe, niet verplicht zijn om iets te doen of in elke geval de keuze hebben om een bepaalde taak uit te stellen.

Als we deze vergelijking doortrekken kunnen we de tijd die kinderen niet op school doorbrengen, de vrije tijd, met volgend schema in kaart brengen:

We nemen dit schema even onder de loep:

Zingeving: daaronder verstaan we de manier waarop het kind kijkt naar zijn tijd. Als de zingeving van binnenuit komt, dan kiest het kind zelf om deze tijd door te maken. Het kind ziet het belang in van deze tijd en heeft er zelf 'zin' (goesting) in. Komt de zingeving van buitenaf, dan wordt het kind door iemand anders verplicht deze tijd door te maken.

Gestructureerde tijd: daaronder verstaan we tijd die vooraf afgebakend is, een vastomlijnd doel heeft en een duidelijk patroon. Deze tijd speelt zich daar af, *bvb in de sporthal*, en voor zolang, *gedurende 60 minuten*. Ongestructureerde tijd is vooraf niet bepaald in tijd en ruimte.

Met deze indeling kan je vrije tijd opsplitsen in vijf verschillende soorten tijd met elk een duidelijk andere inslag:

- **Verplichte tijd** houdt in dat kinderen deelnemen aan gestructureerde vrije tijd waar ze zelf niet de zin van inzien. Het is werkelijk verplicht voor hen en kinderen zouden deze tijd niet doormaken als ze er voor konden kiezen: mee op bezoek naar een onbekende tante, naar het museum voor schone kunsten, afwassen, kamer opruimen, (soms) een instrument leren bespelen, ...
- **Wachttijd** is die tijd waarop men bijzonder weinig greep heeft en waarbij men afhankelijk is van anderen: wachten bij de dokter, in de auto, in de winkel, in de rij, mama ontmoet een vriendin op straat, ... Belangrijk kenmerk is dat kinderen niet zelf hebben gekozen om te wachten. We merken een verschil met ...
- **Overbruggingstijd** is die tijd waarop kinderen er in hun zelfgekozen vrijetijdsbesteding mee geconfronteerd worden dat ze even, tijdelijk, niet weten wat te doen. Hun vriendje is weg, ze hebben net hun spel beëindigd, de strip is net uitgelezen ... en ze vallen even in een gat. Verschil is dat kinderen hier kunnen plaatsnemen dat ze even niets te doen hebben en keuze hebben over wat ze als volgende bezigheid kunnen doen. Ze hebben daarom zelf in de hand hoelang deze overbruggingstijd duurt.
- **Groeitijd** is die tijd waarbinnen kinderen kiezen om deel te nemen aan gestructureerd aanbod. Ze doen dit omdat ze het graag doen en zich graag willen ontwikkelen: de tekenacademie, de jeugdbeweging, de sportclub, de muziekschool, ...
- **Viertijd** is die tijd waarin kinderen zelf invulling geven aan hun 'vrije tijd' maar op een ongestructureerde manier. Hun vrije tijd is 'open'. Het is pure goesting. Ze kunnen de tijd zelf beheren. Een vriendje komt spelen, ze maken een tochtje met de fiets, ze gaan even TV kijken, ze halen een gezelschapsspel uit de kast, ... Kenmerkend voor de activiteiten hier is dat ze zelfgekozen zijn en geen 'nut' hebben. Ze zijn gewoon tof om te doen en het is heel vrijblijvend, je doet ze zolang je wil of kan.

Het speelpleinwerk is als werkvorm binnen dit kader te plaatsen onder *groeitijd* of *verplichte tijd*. Speelpleinwerk is een duidelijk *gestructureerde tijd* (er is een start- en stopuur, er is een duidelijke plaats). Minder duidelijk is van waaruit de *zingeving* vertrekt. In sommige gevallen beslissen de ouders of hun kind naar het speelplein moet. Dan situeert de tijd op het speelplein zich binnen de *verplichte tijd*. Anderzijds gaat de VDS er van uit dat vele kinderen ook graag naar het speelplein gaan en ook zelf die keuze zouden maken als ze niet verplicht werden te gaan. Speelpleinwerk situeert zich dan binnen de *groeitijd*.

Het aangereikte schema is *een manier om de vrije tijd van kinderen in te delen* en beter te begrijpen door de bril van volwassenen. Maar kinderen houden er volgens ons een andere mening op na. Enerzijds wordt er beweerd dat kinderen hun 'kindertijd' beleven als één langgerekte speeltijd. Anderzijds wijst onderzoek er op dat kinderen wel het onderscheid maken tussen schooltijd en vrije tijd. Ze kunnen zeer verantwoordelijk zijn wanneer een leerkracht nog verder gaat met lesgeven nadat de bel gegaan is en de andere kinderen al de speelplaats oprennen. Ze ergeren zich aan huiswerk omdat ze zo de school mee naar huis nemen. Het liefst zouden ze er na school niet meer aan denken (*Van Gils, 1991*).

Wat is hier dan aan de hand? Deze twee verschillende invalshoeken laten ons nadenken over de manier waarop kinderen kijken naar hun vrije tijd. Hoe ziet vrije tijd er uit voor kinderen?

Vrije tijd volgens kinderen

De VDS gelooft dat vrije tijd voor kinderen die tijd is die *buiten de schooltijd* wordt beleefd en waaraan ze zelf 'zin' kunnen geven of 'zin' in hebben. Dit is tijd waarin ze *op zoek zijn naar plezier*. Soms lukt het kinderen om binnen die vrije tijd plezier te beleven, soms lukt het niet, maar ze proberen het in elk geval na te streven. Dit "belevingsaspect" is voor de VDS een essentieel onderdeel van vrije tijd voor kinderen.

We halveren bij wijze van spreken het bovenstaand schema als we vanuit kinderen naar dit schema kijken. Dit is logisch: een kind beschouwt tijd die verplicht is of tijd waarin ze moeten wachten niet als vrije tijd. De VDS gelooft dat kinderen iets alleen als vrije tijd beschouwen van zodra zij daar zin aan kunnen geven. *Een voorbeeld: een voetbaltraining situeert zich voor de kinderen die er zelf zin aan geven duidelijk in de vrijetijdssfeer. Kinderen die elke keer opnieuw door hun ouders verplicht worden om naar de training te gaan zullen de voetbaltraining niet als vrije tijd ervaren.*

Een belangrijke nuance daarbij is dat vrije tijd niet (altijd) gelijk is aan plezier. Vrije tijd kan evengoed saai en vervelend zijn. Omgekeerd kan je ook stellen dat 'niet-vrije tijd' niet gelijk aan niet-plezierige tijd. Een kind kan zich ook ontzettend amuseren tijdens de schooltijd. Gelukkig maar! Maar in de vrije tijd streeft men plezier na, kan men het nastreven en is er een groot potentieel om plezier te beleven.

Het verschil ligt in de beleving van kinderen en of zij het ervaren als vrije tijd. Vrije tijd is voor de VDS dan ook een dynamisch gegeven. Het is best mogelijk dat verplichte tijd evolueert naar vrije tijd omdat het kind plots plezier ontdekt en de tijd toch leuk blijkt te zijn. Achteraf bekijkt het kind deze tijd als vrije tijd.

Een voorbeeld: een familiefest waar geen andere kinderen aanwezig zijn, zal vooraf niet als vrije tijd beschouwd worden, eerder als verplichte tijd. Maar stel dat je naast je te gekke nonkel terecht komt die

de hele tijd met je speelt en zotte toeren uithaalt, wordt het wel een fijne middag. Je krijgt er als kind zin in en de middag wordt voor jou zinvol. Je zal deze tijd als vrije tijd gaan beschouwen.

Nog een voorbeeld: de eerste keer dat je naar een speelplein gaat, weet je niet wat te verwachten. Je stelt je in op het ergste en beschouwt dit niet als vrije tijd, je moet dit doen en je hebt er absoluut geen zin in. Maar na één dag heb je door dat er heel wat plezier te beleven valt en ga je vanaf dan ook graag. De rest van de vakantie beschouw je het speelplein wel als vrije tijd.

Het belang van vrije tijd voor het speelpleinwerk

Vanuit de volwassen kijk op vrije tijd kan men alleen maar stellen dat speelpleinwerk vrije tijd is. Want naar het speelplein gaan, is geen schooltijd. Al naargelang het kind kan je zeggen dat het gaat over verplichte tijd (je moet komen), wachttijd (er gebeurt niets interessant), groeitijd (een bepaald spel biedt uitdaging voor jou) of viertijd (je speelt wat je graag doet).

Vanuit de kijk van kinderen op vrije tijd is het best te begrijpen dat ze het speelplein niet altijd bekijken als vrije tijd. Veel kinderen moeten naar het speelplein gaan, zonder er zin in te hebben, of vinden het er niet (altijd) leuk.

Om tot een juist begrip te komen van vrije tijd moeten we de twee verhalen combineren. De volwassen kijk op vrije tijd en die van kinderen verschilt. Het gaat over de invulling van een begrip en hoe het beleefd wordt. Het is daarom een 'en' verhaal, met als enige doel *beter te begrijpen hoe kinderen kijken naar het speelpleinwerk*. Is het speelplein vrije tijd voor hen of niet? Deze vraag is nu beter te beantwoorden: voor sommige kinderen is het speelplein vrije tijd, voor anderen niet, en voor nog andere kinderen hangt het er van af ... of hun vriendje er is, of die ene leuke begeleider er is, of hun lievelingsspel gespeeld wordt, of ze kunnen kiezen wat ze spelen, ...

Vanuit de volwassen kijk kan je stellen dat speelpleinwerk altijd vrije tijd is. Vanuit de kijk van kinderen kan je zeggen dat speelplein niet altijd vrije tijd is. De VDS hecht veel belang aan vakantie van kinderen en hun vrije tijd. We stellen dan ook alles in het werk om zoveel mogelijk kinderen écht vrije tijd te geven. 'Vakantie? Op het speelplein!' is niet voor niets onze leuze.

Bronvermelding

We gebruikten 'Dolce Far Niente' (januari 2000) als basis voor deze visietekst. Het werk van de vorige werkgroep Speelvisie werd meegenomen. Deze werkgroep werd sterk gehouden door onder andere Kris De Visscher, Ief Vercruyssen en Jo Van den Bossche.